

MARTÍ DOMÍNGUEZ

El vitol de Mira

LLOSA

Amb molt de gust estic llegint *Els treballs perduts* de Joan Francesc Mira. És una obra irreverent, rabelesiana, amb alguns punts joyceans en certs moments de la prosa, amb, altres de proustians, especialment per l'enyor del temps passat. M'agrada avançar per les seues planes i endinsar-me per la geografia urbana valenciana, pels

seus carrers encofurnats, per la zoologia de personatges singulars (un cego, un nebot motero, un llibreter excèntric), pels seus mercats ubèrrims, barrocs. És un bellíssim homenatge a València, a aqueixa urbs esplèndida que és la Ciutat Vella, que tants racons amaga.

El cas és que el personatge principal de la novel·la –per dir-ho així–, Jesús Oliver, compra en la Plaça Redona una gallina i se l'enduu al seu pis en un antic palau de la ciutat. Aquesta permet a Mira realitzar formidables disquisicions metafísiques, així com demostrar la seua erudició bibliòfila al voltant de tota gallinàcia. D'aquesta manera, en un moment determinat, cita el cèlebre *Catálogo d'Els pardals de L'Albufera de Valencia* (1795) d'aquell clamorós energumen –siga dit amb tot el respecte– que fou Marcos Antonio Orellana: “El primer pardal per la lletra A és l'Agró: és com una gallina gran el color ros, les cames largues i el coll llarch ve en març y s'enva en octubre, i l'últim és per la lletra V el Vitol: és una tercera part més gran qu'el Agró és ros com l'or el pico de Gallina es dels pardals de carn més regalada y sabrosa pera a mentjar ve en setembre s'enva al març.”

Com veieu, per a Orellana la comparació de tot “pardal” amb la totèmica gallina miriana resulta inevitable. Com que la fadrina de don Jesús Oliver no sembla massa convençuda sobre la identitat del vitol, aquest es veu obligat a alligonar-la amb la seua saviesa: “El seu nom és *Botaurus stellaris*, conegut com a bitó o vitol, i segons Orellana es diu *Botaurus* pel fet que el seu crit és talment com un bramul de bou, *stellaris* no sé per què, però em sembla que ja no en queden, al nostre país, o almenys ja no se'n veuen, ací hi havia moltes coses que ja només es troben als llibres, Maria.”

Té raó Joan Francesc Mira quan diu que ja no en queden, de vitols, a l'Albufera. Tan sols de tard en tard apareix algun exemplar aïllat, que amagat entre les canyes inicia el seu espectacular clam. Perquè aquest ocellot “ros com l'or” es camufla extraordinàriament entre la bova i el canyís més atapeït. El coll estirat i el “pico de Gallina” enlairat cap al cel com qui guaita les estrelles (d'on la singularitat del nom científic), el cant del vitol és en efecte com el soroll que fa un bou, una mena de “juuummmmp” que retronja per tot el llac. Però cada bramul va precedit per dos o tres crits curts, com qui pren aire en diverses inspiracions profundes. Per això crec que la fórmula valenciana de “vitól” –i al capdavall, el mot català “bitó”– prové realment (malgrat l'opinió escèptica de Joan Coromines) de “víctor”, per una evident comparació amb els crits de joia amb què algú és aclamat.

Siga com siga, servesquen aquestes ratlles com a espontanis “vítols” per a celebrar el Premi Nacional de Traducció concedit a Joan Francesc Mira. Víctors albuferencs d'un ocellot ros com l'or que clama al cel invocant les estrelles... Hip, hip, hip, juuummmmp!...